

När Ruben Nilson fick det första Ferlinpriset

av Tor Englund

Nils Ferlin-Sällskapet hade nyligen bildats. Efter ett minnesprogram på hösten 1962 i TV om Nils Ferlin hade några av dennes närmaste vänner kommit att diskutera möjligheten att bilda ett sällskap till Nils Ferlins minne. Författarna Ingegerd Granlund och Carl Emil Englund, båda synnerligen aktiva inom Sveriges författarförening, kom att stå för de praktiska arrangemangen och redan ett år efter Nils Ferlins bortgång 1961 fanns det en preliminär styrelse. Förutom de ovan nämnda ingick i denna Gustaf Andborg, barndomsvän till Nils Ferlin, Idun Lovén, målarinna med egen konstnärsskola, Josef Briné, musiker, samt bibliotekarie Folke Dahl. Snart knöts också författaren Stig Carlson, Lyrikvännen, och Carl Albert Andersson, stadsfullmäktiges ordförande och chef för KF, till styrelsen. Denna såg nu som Sällskapets kanske främsta uppgift att instifta ett lyrikerstipendium till Nils Ferlins minne. Medlemmarna strömmade till, medel flöt in och år 1963 hade Sällskapet tillräckligt med guld i spargrisen för att för första gången kunna utdela priset till en svenskspråkig lyriker.

I oktober 1963 sammanträdde styrelsen för att fatta beslut i prisfrågan. Tretusen kronor skulle utdelas till en poet skrivande i Nils Ferlins anda. Att hitta en sådan var inte lätt. Nils Ferlin var unik och att hitta en annan poet som var lika unik så att säga på samma sätt men på ett annorlunda vis var en grannliga uppgift. Dessutom borde priset helst gå till en poet som inte tillhörde de vanliga stipendiehästarna, för att nu citera Albert Viksten. Medlemmarna i Sällskapet hade som vanligt kommit med förslag på stipendiater men förslagen var få. Fanns det någon poet med samma livssyn som Ferlin, satirisk och frätande som saltsyra, ömsint, sångbar, tänkvärd och dessutom försedd med rimkonstens krona. Diskussionen ville aldrig ta slut. Det var författaren Carl Emil Englund som kom att avgöra valet. Han framkastade ett namn på en person som vid den tiden var så bortglömd att man nästan inte ens kom ihåg att han fanns, en person som inte hade utgivit något från trycket sedan 1947, en person som sällan hade blivit honorerad, men i alla avseenden var en poet i Nils Ferlins anda: Ruben Nilson.

Stig Carlson stödde omedelbart förslaget och citerade omgående en av Ruben Nilsons dikter: Den okände soldaten.

*Här vilar jag, den okände soldaten,
inunder min triumfbåges vita marmorvalv.
Man hittade min kropp - nåja - åtminstone en halv,
och jag fick fin begravning utav staten.*

På något sätt kändes det symboliskt, detta med den okände. Diskussionen avstannade. Beslutet var fattat. Carl Albert Andersson, Sveriges mesta ordförande, drämde klubban vant i bordet och därmed var allt avgjort. Priset, 3000 kronor, skulle gå till poeten och vispoeten Ruben Nilson, författare till endast tre böcker: Vanvördiga visor, Vår vackra värld och Balladen om Eken. Idag är dessa böcker svåråtkomliga rariteter - särskilt om man vill ha originalupplagorna.

Eftersom det nu var första gången priset skulle utdelas ville styrelsen givetvis göra det hela lite festligt. Inte något vanligt telefonsamtal eller telegram till pristagaren i förväg. Nej, bättre upp! Varför inte ta poeten på sängen? Kanske åka ut till honom, ta med blommor, kaffe och kaffebröd, stå för sång och musik, tal och festligheter - allt på en gång. Här ska överraskas!

Via Lars Hökerbergs förlag fick man adressen. Enligt uppgift, och här svor förlaget på sin ära, var Ruben Nilson bosatt i Solna på Hagavägen 4 tre trappor upp. "Det är bara att åka dit. Vad roligt att han skulle få priset. Hälsa från oss!"

På förmiddagen den 19 oktober 1963 samlades så styrelsen i Nils Ferlin-Sällskapet intill Hagavägen

4 i Solna. Huset visade sig vara en relativt modern byggnad i många våningar och låg inte långt från den vackra Hagaparken. För att riktigt visa att även solen ställde sig på gratulanternas sida var det ett strålande fint höstväder. Och på Hagavägen 4 formerade nu Ferlin-Sällskapet styrelse sina positioner och väntade tills alla hade kommit. Där var Carl Albert Andersson, som tagit sig ledigt från stadshusets bekymmer, tillsammans med rektor Ingegerd Granlund och den alltid jäktade boklotteriföreståndaren Carl Emil Englund. Stig Carlson från Lyrikvännen hade med sig en stor blomsterkvast. Där stod Gustaf Andborg, även han med blommor, och där fanns konstnärinnan Idun Lovén. Självt hade jag smitit från en föreläsning på Stockholms universitet. Jag fann ett möte med Ruben Nilson mer lockande.

När alla så var samlade sa någon till mig: Kanske du vill kila upp lite i förväg och förvarna. Ruben kanske ligger och sover. Han måste väl ändå få lite tid på sig att vakna. Vi kan väl inte bara komma inklampande allihopa. Han kan ju svimma av förskräckelse.

Tre trappor går man fort när det är bråttom. Vilken dörr som var Ruben Nilsons syntes tydligt för där stod hans namn. Jag ringde och ringde och ringde men bakom dörren var det alldeles dödstyst utom när ljudsignalerna skar sönder tystnaden i smala remsor. Jag greps av kallsvett: Han var inte hemma. Det här var något som ingen tycktes ha räknat med. Jag fortsatte att ringa. Just när jag var på väg att ge upp öppnades gränddörren och en äldre dam steg ut. Hon stannade till förvånad, såg på mej och sa: *Ja, fortsatt och ring du. Men se jag har bott här i huset i tjugo år och jag har då aldrig sett en människa gå genom den dörren - varken in eller ut. Varken ut eller in. Jag har över huvud taget aldrig sett den dörren vara öppen. Det finns ingen där inne! Och har aldrig funnits.*

Jag fann det hela omedelbart självklart. Naturligtvis måste det vara så här. Var och en som tagit del av Ruben Nilsons visor måste ju veta att det är så här livet är. Exempelvis: man både finns och inte finns, både bor och inte bor - sånt händer dagligen. En sån som Ruben Nilson kan bara inte bo i en vanlig tvårummare. Det här var som att själv deltaga i en visa av Ruben Nilson, en poet som finns men ändå inte är. I varje fall inte på den adress hans förlag menar. En adress på vilken ingen bodde, på vilken ingen kanske nånsin hade bott.

Jag gick ned till styrelsen på nedre botten och berättade.

Det blev fullkomligt tyst. Om någon kommit att tänka på att man vid dylika stunder brukar släppa en knappål för att höra när den faller till marken så skulle man nu gjort den erfarenheten att ingen - trots tystnaden - ändå skulle hört knappålsdunsen. Vid sådana här tillfällen har man nämligen helt andra saker att fundera över.

Stig Carlson bröt tystnaden: *Vem har sett Ruben senast?* Det visade sig vara Carl Emil Englund, som senast haft kontakt med Ruben Nilson och det i maj 1955 i samband med en stipendieutdelning i Boklotteriet. Ruben hade vid det tillfället fått ett stipendium på två tusen kronor och deltagit i festligheterna med sång. Ingen av de närvarande hade alltså sett Ruben Nilson på åtminstone åtta år. Det var Ingegerd Granlund som nu högt ställde den fråga som alla redan ställt sig själva: *Lever han? Vi kanske har gett vårt första pris till en som är död! Han kanske har varit död i flera år! Har meddelandet gått ut via TT?* Det visade sig att TT kunde man lita på. TT hade på ett föredömligt sätt fullgjort sin plikt och meddelat en nyhetstörstande allmänhet att Ferlinpriset för första gången delats ut och att det gått till Ruben Nilson.

Skaran skingrades snabbt och var och en for till sina göromål. Carl Emil Englund och Ingegerd Granlund beslöt dock att gräva vidare i saken. Englund kontaktade skatteverket. De måste ju rimligen veta. Det är få människor i detta rike som undgår skatteverkets argusögon. Ruben Nilson tillhörde dock detta släkte. Skatteverket fastslog nämligen - inte utan en viss pondus - att någon Ruben Nilson inte existerar, inte har existerat och ur deras synpunkt sett var det av föga intresse om

han eventuellt skulle komma att existera. Inga bokföringsregister visste heller något. Rundringning till författar- och konstnärskollegor gav samma dåliga resultat. Erik Asklund hade visst sett Ruben i början av 50-talet men där upphörde spåren för hans del. Det var Ingegerd Granlund som fick napp hos stockholmskännaren Vera Siöcroona. Hon visste visserligen inget om Ruben men visste att han hade två söner och att en av dessa bodde på Reymersholme. Han hette Åke Nilson. Dit ringde nu Carl Emil Englund. Åke var hemma. *Jovisst levde Ruben! Nej, inte bor han där inte! Han bor ju ute i en liten byggnad i Mörbyskogen, närmast en rivningskåk. Jovisst, han blir glad! Jag ska ordna så att han kommer hem till mig i kväll. Välkomna då!*

På kvällen den 19 oktober for en något decimerad styrelse hem till Åke Nilson. Det vara bara Ingegerd Granlund och Carl Emil Englund som for dit förutom jag och Blixt-Johan, en medarbetare från Boklotteriet. Ruben Nilson var där när vi kom och han var på ett strålande gott humör. Efter det att Ruben fått sina pengar och ett tecknat diplom av konstnären Folke Karlsson kom gitarren snabbt fram och Ruben började sjunga på sin utpräglade stockholmska. Han började med Trubaduren - en av hans kanske mest kända visor.

Grevinnan hon satt vid ett fönster,
Hon satt i sin jungfrubur
i nattrock med gyllene mönster.
Då kom där en glad trubadur.
- Kom in här och spela en visa,
min man är i främmande land.
- Din skönhet, min fru, vill jag prisa,
om du ger mej ditt hjärta och hand.

Sedan Ruben sjungit hela balladen berättade han om sina mödor när han skrev visan. Han hade länge kämpat med texten, för att inte säga brottats, men texten ville inte riktigt ta form. Han gick alldeles bet. Då kom han att höra Gunnar Turesson, som just hade tonsatt Den excentriske lorden, en dikt av Nils Ferlin:

Det var den excentriske lorden
som bodde på Midnight Hill
- om så att du känner den gården
åt norr eller söder till.

Genast stod det klart hur hans egen visa skulle vara. Och här hade han ju melodin klar! Allt passade! Ruben frågade Turesson om han fick ta melodin. Javisst, ta den bara, svarade Gunnar, jag gör en ny melodi till Ferlin.

Grevinnan hon vred sina händer.
- Min man han är borta min vän,
han krigar i främmande länder
och kommer väl aldrig igen.
Kom in här och spela en visa,
så sorgsen jag är i mitt sinn.
- Din skönhet, min fru, vill jag prisa,
sa sångarn och klättrade in.

Och denna kväll spelade verkligen trubaduren för oss: Fimpen och tändstickan, Den odödliga hästen, Kung Salomo, Faraos och hans dotter.

Vid kaffet berättade Ingegerd Granlund om sitt första möte med Ruben Nilsons böcker. Det var i mitten av 30-talet och Vanvördiga visor hade just kommit ut. För en fattig studentska var det inte tal

om att köpa några böcker men det skulle snart bli födelsedag. Några snälla och gudliga fastrar lovade den unga Ingegerd någon uppbygglig bok när hon skulle fylla år. Ingegerd sa att det just hade kommit ut en bok med visor som hämtade sin motivkrets från bibeln. Den skulle passa. Fastrarna blev förtjusta för bibelvisor kan man inte få nog av. Så fick Ingegerd Ruben Nilsons första bok, Vanvördiga visor, i present av sina fastrar, som såg boken som ett led i deras uppfostran av det uppväxande släktet. *De läste nog aldrig boken, sa Ingegerd, den var nog inte så som de tänkt sig.* Nej, förvisso inte.

Som bevis på detta sjöng nu Ruben visan om Laban och hans döttrar.

Laban hade tvenne döttrar,
skarpa jäntor bägge två.
- drängen Jakob kom och fråga
vem han kunde få.
Laban stannade på vägen,
klia sej på kran,
svara arg och smått förlägen:
Ja, det vete fan.

.....
Jag frågade Ruben vilken av alla hans visor som han själv satte högst. Han blev tyst en stund, tog så åter gitarren och sjöng följande visa ur Balladen om Eken:

Nestan bara bakåm tåmten va en skog såm va så stor
närapå en trettielvafemton mil
ja kröp under ve stakete ifrån Villan såm man bor
för ja måste leta rett på min Pil
.....
å den hära långa sagan ska jag sjunga varje da
ja har hitta på den sjelv såm ingenting
men när ja blir stor sa mamma ska ja Selja den Jaha
å då blir ja rik för allt kämmer Kring

Nåja, rik blev aldrig Ruben Nilson. Han eftersträvade det nog inte heller. Men förhoppningsvis kom han att ha stor glädje av den prissumma han fick från Ferlin-Sällskapet i egenskap av den allra förste pristagaren. Men allra mest betydde det nog för honom att ha blivit observerad och vara värd ett så prestigefyllt pris. Det finns all anledning att återigen citera Ruben Nilson. Vem kan säga det bättre än skalden själv:

Hej bröder som slåss
med palett och med ord!
Det är tid till att fly
från stafflier och bord.
Se stjärnornas bloss
titta ned på vår jord
och neondrömmar tänds i Klara.
Hej, du målare! Släng nu
båd' penslar och skrin.
Och du skrivare! Stäng nu
din resemaskin,
ty nu månde vi gå
för att få en klass II
på ett ölschapp i gamla Klara.

.....

Ja, kanske en sång
kommer till vid hans bord
som kan glädja gott folk
när hans gärning blir spord,
Kanhända en gång
att hans enkla små ord
ska anammas som äkta vara.

- Man ska sjunga hans visa
på scen och på krog,
och publiken ska prisa
"geniet" som dog.
Kanske säger nån sprätt:
Ja, den där har man sett
på ett ölschapp i gamla Klara.

Ruben Nilsons visor ska leva länge. Själv levde Ruben anonymt men det gör inte hans visor - allraminst i dag när när de kanske har större allmängiltighet än någonsin. För det är med hans visor som med all stor konst - det är "äkta vara".